

A 412. zsuGORított csontvázas, a csontok szintén rossz megtartásúak, tájolása: É–D irányú, a mellkasán egy fenőkötőredék volt, kora kérdéses. A 414. objektumban (ez a 412. sír közelében található) egy, valószínűleg gyermek koponyatöredéke került elő, egyéb csontvázrészeket nem találtunk, valamint leletanyag sem volt ebben az objektumban.

Fontosabb objektumok: két rézkori alapárkos ház, a felület D, DNy-i végében előkerült árokrendszer (feltehetően vízvezetésre szolgált, több egymással párhuzamosan futó, mély széles árok, melyekhez több kerek mély gödör vagy víztározó csatlakozott) és a fent említett sírok. A 496. kemence és 482. munkagödre: a kemence vájt jellegű, oldalfala leszakadozott, vörösré égett agyagtapasztás főként a szájnyílása körül található, teljes platnijá (sütőfelület) nem maradt meg, valószínűleg többször megújíthaták, mivel a betöltésből kb. 20 cm vastag homokrétgen, vörösré átégett, vastag, paticsos réteg jelentkezett (késő vas-kor). 465. és 476. gödör: festett kerámia (sávosan vörösré festett, késő neolitikum).

Érdekesebb leletek: 3 csiszolt kőbalta, illetve kőbaltatöredék, valamint több pattintott kőeszköz.

Az ásátás során egyértelművé vált, hogy a lelőhely kiterjedése nagyobb, mint azt korábban feltételezték, így az M85 nyomvonalába eső lelőhelybővíténi feltárása is szükséges.

2012. évi feltárás

A 2012. augusztus végén született kormánydöntésben engedélyezték az M85 gyorsforgalmi út nyomvonalába eső lelőhelyek bővíténi feltárását. Ennek értelmében 2012 szeptemberében elkezdtek a lelőhely további, a nyomvonalba eső szakaszain a régészeti munkákat.

Tehát 2012. szeptember 14-én elkezdtek a feltárára kijelölt terület humuszolását, mely a 2011-ben feltárt terület Ny-i irányú folytatása. A felszín ritkásabban fedett régészeti jelenségekkel, mint a 2011. év során feltárt felszín, ez is bizonyítja, hogy a bővíténi határának kijelölésével elérjük az egykori őskori telep szélét is a nyomvonalban.

Az objektumok bontását a tavalyi feltárás folytatásában, Ny felé haladva kezdtek el 2012. szeptember 20-án, és október 12-én fejezték be, melynek során további 50 telepjelenséget (gödör, kút, árok) bontottunk ki, melyek főként az őskorra datálhatók, ill. vannak köztük lelet nélküliek is.

Fontosabb objektumok: a nyestet felszín ÉNy–DK irányban közepén szinte kettéválasztja a tavalyi év folyamán már előkerült árok (164. obj) folytatása. 2 kút: az egyikben egy kivájt fatörzs képezte a bélést, a másikban pedig deszkákból álló, összeácsolts faszervezet maradványa került elő. A fatörzset a restaurátoroknak sikerült egészben kiemelni és így kerül konzerválásra.

2014. évben végzett régészeti megfigyelés

Az M85 építése során, 2014. október 7-én régészeti megfigyelés mellett humuszolási földmunkát végeztek a lelőhely É-i szélénél, egy kb. 10×10 m-es területen, ahol a korábbi években egy magasfeszültségű oszlop miatt nem volt lehetőség kutatásra. Itt, egy homokos magaslat tetején, viszonylag sűrűn kerültek elő neolitik telepjelenségek, összesen 8 gödröt tártunk fel. Szórványként Árpád-kori kerámiaanyag is előkerült a területről.

A másik földmunkával érintett kisebb szakasz a 85-ös főútra merőleges Soproni út Ny-i szélénél található, itt kb. 10 m szélességben humuszoltak, a 2011-es feltárás K-i széléig. Az altalaj itt változik, a homokos réteg már nem jelentkezik, helyette az alatta lévő szürkésárga agyagos altalaj került elő. Ebben

összesen 3 régészeti jelenséget találtunk, melyek kevés atipikus őskori leletanyagot tartalmaztak, emiatt a lelőhely K-i irányba bővült.

Régész munkatársak: Czigány Dávid, Pesti Krisztina és Dr. Tomka Péter. Technikusok: Alács Attila, Dankó Judit, Dinnyés Dóra, Gera Ágnes, Papp Szilveszter, Semperger Zoltán, Szalai Gábor, Szöllősi Géza.

NAGY ANDREA

194. Köny, Markotai út összevont lelőhely, Markotai út, Markotai útra dülő IV.

(KÖH 24324)

(Győr-Moson-Sopron megye) Ő, R?, B, Lt, Ró, Ge, N, A?, Á, Kk, I

Az M85-ös út építéséhez kapcsolódóan, 2011-ben és 2013–2014-ben végeztünk régészeti feltáráásokat a Markotai út lelőhelynek az út nyomvonalába eső szakaszán, továbbá elvégeztük a régészeti szakfelügyelet melletti humuszolási munkák során napvilágra került objektumok bontását a lelőhelyen, valamint a Markotai útra dülő IV. elnevezésű helyszínen.

A nagy felületű humuszolás eredményeképp a Markotai útra dülő IV. és a Markotai út régészeti lelőhelyek összeérnek, kiterjedésük jelentősen bővült, ezért a két lelőhelyet Markotai út összevont lelőhely néven egyesítettük.

Az alábbiakban az elvégzett munkák időrendjében részletesen összefoglaljuk a feltáráások eredményeit.

2011. évi feltárás (Markotai út, Nagy Andrea)

A régészeti munka három ütemben zajlott, először a próbafeltárás befejezése után, 2011. március 24. és április 18-a között végeztünk feltárást 6978 m² nagyságú területen, az akkor régészeti feltárára alkalmas részen (a 85-ös sz. főút mellett, azzal párhuzamosan futó erdősáv és egy optikai kábel miatt nem tudtuk a teljes feltárára kijelölt területet megkutatni, erre csak az erdősáv kivágása után kerülhetett sor).

A lelőhely nem túl intenzív, a felület kb. 25–30%-osan fedett régészeti jelenségekkel. A dombtető nagy részén csupán sekély objektumokat találtunk, ezen a részen a humusz is nagyon vékony volt, az altalajon az erózió nagyrészt már elpusztította a korábbi településnyomokat. A lebukó domboldal K-i szélén, a mély fekvésű részen sűrűsödtek a kutak, gödrök. A kutak széle mellett két-három cölöplyukat is megfigyeltünk.

Összesen 136 objektumot tártunk fel, melyek mind telepjelenségek. Típusuk alapján főként gödrök, cölöplyukak és árok. A kora bronzkorra (Somogyvár-Vinkovci), vaskorra (kelta), továbbá az Árpád-korra datálhatók a betöltésükből előkerült leletanyag alapján.

Fontosabb objektumok: a 39. és az 51. objektum, amely „égető” hely lehetett, pontos funkciója még nem behatárolható. Vájt kemencéhez hasonló alakú objektum, melynek azonban csupán felső harmadán égett át oldalfala, alsó része kis méretű tároló méhkas alakú gödörhöz hasonlítható (51). Szájánál DK felől több lemélyedésből álló munkagödör (39) csatlakozik hozzá. Betöltéséből kora bronzkori kerámia került elő. Két méhkas alakú tároló gödörből is kerültek elő belső díszes tálak töredékei. A 7. kút (kelta, seprűdíszes edény töredékei); a 75. kút (Árpád-kor, sok kerámia-töredék, állatsont és kagyló); a 8. gödörbodor (több korszakhoz tartozó kerámia-töredékek, viszonylag sok állatsont) és az 51. kemence a munkagödörrel (39. obj.); a 106. gödör (Árpád-kor, agancseszköz/agancskapa: a nyélrész körben

vészt, valamint korsó peremtöredék és csiga); a 73. gödör (Árpád-kor, hullámvonalköteggel és vízszintes vonalköteggel díszített kerámiatöredékek, ill. kevés állatcsont); a 40. gödör (bronzkor, szalagfüles, bevagdostott peremű edény töredéke, seprűdiszes oldaltöredék és kis csupor töredéke), valamint a 61. gödör (sok kerámiatöredék, széles szalagfüles edény töredéke, behúzott peremű tál töredéke, némi patics és állatcsont).

A fakivágás 2011 novemberéig megtörtént, így a második ütemben a 85-ös sz. főút mellett, azzal párhuzamosan futó erdősáv területén 2011. november 17. és december 13. között is elvégeztük a feltárást. A feltárt terület nagysága: 2479 m² és a feltárt objektumok száma 40.

A felszín a humuszosítás után elég gyökeres, helyenként újkori bolygatásokkal tagolt. A fennmaradt feltárandó lelőhelyrészlet hasonlóan a korábban kutathoz elszórtan fedett régészeti jelenségekkel. A feltárt objektumok szintén az őskori (bronzkor) és Árpád-kori telephez tartoznak, de előkerült egy magányos, népvándorlás kori temetkezés is. A nyújtott vázas, háton fekvő felnőtt, nyaka körül gyönggyel, derekán vascsattal és kovakövekkel temették el.

2013. évi feltárási (Markotai út, Nagy Andrea)

A lelőhely határait a feltárt terület K-i szélénél nem értük el. Így a lelőhely bővítményének feltárása volt szükséges, melyet a 2012 augusztusában hozott kormánydöntés értelmében végül 2013. április 15–23. között végeztünk el. Ennek során összesen 1769 m² területen tártunk fel még 20 telepobjektumot (ebből az egyik árokszakasz a 2011. évi feltárási területről átnyúlt a most feltárt területre).

A bővítési területen jelentkező objektumokból értékelhető leletanyag csak néhányból került elő, ezek az őskorra, azon belül a bronzkorra datálhatóak. A legtöbb objektum nem tartalmazott leletanyagot. Emellett a lelőhely ezen részének lefedettsége meglehetősen ritkás, így kijelenthető, hogy sikerült elérnünk a lelőhely K-i határát.

Az előzetes vizsgálatok alapján megállapítható, hogy az őskor, azon belül a bronzkor és vaskor idején a terület hosszabb időn keresztül intenzív használat alatt állt. A lelőhelyen több megtelepedési fázissal kell számolni.

2013–2014-ben végzett régészeti megfigyelés (Markotai út, Nagy Andrea és Markotai útra dülő IV., Czigány Dávid)

Az M85-ös gyorsforgalmi út humuszosítási munkálatai közben, a Markotai útra dülő IV. lelőhelyrészlet területén, 2013. november 15-én, régészeti szakfelügyelet mellett a nyomvonal 16+460 km szelvényétől K-i irányba kb. 300 m hosszú szakaszon több régészeti objektumoltja rajzolódott ki. Az érintett szakasz a kónyi Diana vendéglőtől kb. 100 m-re K-re kezdődik, a meglévő 85-ös úttól É-ra, egy kisebb kiemelkedés D-i lejtőjén. A területen mostanáig legalább 40 m szélességben telepített erdő, hófogó fasor volt, emiatt a korábbi terepbejárások nem érthették. A területen bejegyzett régészeti lelőhely nem volt.

Az objektumok bontását 2013. november 16. és december 4. között végeztük, az érintett kb. 7770 m² nagyságú területen összesen 101 régészeti objektumot tártunk fel, valamennyi telepjelenség (ház, kemence, árok, gödör, cölöplyuk). Az objektumokból viszonylag nagy mennyiségű leletanyag került elő, mely alapján egy Árpád-kori telep körvonalazható. Az objektumok sűrűsége nem túl intenzív, átlagosnak mondható. A jelenlegi lelőhely középső részén, több szabadon álló, nem épülethez kötött kemence vagy tüzelőhely maradványát tártuk fel. A lelő-

hely K-i harmadában két téglalap alakú, nagy méretű, egyterű, alapárkos házat tártunk fel. Az épületek a kevés, de jellegzetes kerámiaanyag alapján szintén az Árpád-korra keltezhetőek.

A kivitelezéshez kapcsolódóan humuszosítási földmunkákat végeztek 2013 novemberében régészeti megfigyelés mellett a lelőhely K-i és Ny-i szélénél. A lelőhely K-i határánál humuszosító állt korábban, emiatt csak most került sor a humuszosításra, a területen összesen 8 gödröt tártunk fel 2014 januárjában, melyek datáló leletanyagot nem tartalmaztak.

Folytatódott a humuszosítási földmunka a régészeti lelőhely É-i szélénél, 2014. január 29-én. A humuszosítás során összesen 7 objektumoltja rajzolódott ki, melyek bontását február 11–13. között végeztük el. A gödrökből Árpád-kori és késő középkori leletanyag került elő. A tavalyi évben részben feltárt lelőhely határát É-i irányba bővítettük.

A kivitelezés közbeni régészeti megfigyelés során 2013. december és 2014. január között még 3101 m²-en összesen 27 jelenséget rögzítettünk.

A lelőhelytől Ny-ra eső nyomvonalszakaszon, 2014 januárjában egy népvándorlás kori bronzüst került elő régészeti megfigyelés közben a sárgás, agyagos altalajból, régészeti jelenség, beásásoltja nem látszódott. Ezen a szakaszon, de az üst előkerülés helyétől távolabb, összesen 19 telepjelenséget tártunk fel, az objektumok többsége gödör, ill. cölöplyuk, ill. egy nagyobb gödörbokr került még elő. A lelőhely ezen része leletanyagban szegény, mindössze 5 objektum tartalmazott őskori, jellegtelen oldaltöredékeket. Egy nagyobb gödörből majdnem épen került elő egy nagy méretű urna, mely a késő rézkor, esetleg a kora bronzkor idejére keltezhető.

A 2014 tavaszán kezdődő, a Kónytól É-ra lévő két új körforgalom és lehajtóinak humuszosítási földmunkálatai során számos régészeti jelenség került elő szakfelügyelet mellett. A nagy felületű humuszosítás következtében a korábban bejegyzett Kóny, Markotai útra dülő IV és a Kóny, Markotai út régészeti lelőhelyek összeérnek, kiterjedésük jelentősen bővült, ezért a két lelőhelyet Markotai út összevont lelőhely néven egyesítettük, a dokumentálást már ezen a néven végeztük.

A településtől É-ra lévő főnyomvonal, valamint az É-i körforgalom és lehajtóinak területén folyt a kivitelezés közbeni régészeti megfigyelés 2014. március és április hónapokban. Az előkerült régészeti jelenségek bontását és dokumentálását több ütemben, a humuszosításhoz igazodva, kisebb magzákításokkal április 14. és június 6. között végeztük el.

A feltárási terület K-i részén elszórtan egy bronzkori telep jelenségeit figyeltük meg. A legtöbb feltárt objektum kis, vagy közepes méretű gödör, illetve cölöphely. Néhány objektum a római korra keltezhető, a főpálya szakaszán egy melléklet nélküli, magányos, zsugorított temetkezést tártunk fel.

Az É-i forgalmi csomópont és az ÉNy-i lehajtó nyomvonalaiban az egymástól nagyobb távolságra lévő őskori jelenségek között három temetkezés is napvilágra került. Ezek közül az egyik melléklet nélküli, zsugorított helyzetben feküdt, valószínűleg őskori. A másik kettő K–Ny-i, ill. ÉK–DNy-i tájolású sír egymáshoz közel jelentkezett. A vázak háton fekvő, nyújtott helyzetben feküdtek, az egyik mellett kis bronz csat és egy római kori bronz érme volt mellékletnek, a másik sírgödörből egy csüngős bronz fülbevalót vettünk ki. A szegényes leletanyag alapján a két temetkezést a népvándorlás korra datáljuk, feltehetően az avar idősakra keltezhetőek.

A körpálya középső részén a római korra datálható az a nagy méretű, eredetileg valószínűleg agyagkitermelő helyként hasz-

nált objektum, amelybe később több, –összesen kilenc– kemencét vájtak bele. A kemencék többségének változatos, egymástól eltérő módon kialakított sütőfelülete (*tegula*, vagy kerámia alapozású) volt. Az objektumból számos, a római kor végére keltezhető éremanyag, ill. épületekre utalva több tetőfedő cserép került elő.

Szintén a római idősakra keltezhető az a téglalap alakú, kb. 4×3 m nagyságú, K–Ny-i tájolású, földbe mélyített ház is, mely az É-i körforgalomtól D-re kivezető lehajtó nyomvonalában került elő. A ház rövidebbik oldalánál 1-1 cölöplyuk jelentkezett.

A lehajtók nyomvonalában, ill. a körforgalom területén három, egyértelműen kútként használt objektumot tártunk fel, egyet a bronzkor idősakából, másik kettőt pedig a római korból. A bronzkori kútnál a deszkabéléses, karókkal rögzített faszerkezet is előkerült, gazdag leletanyag mellett.

Az É-i körforgalomból Ny-ra kivezető lehajtó nyomvonalában ritkán jelentkező objektumok, az őskori telepjelenségek mellett több Árpád-kori gödör és keskenyebb árok került elő.

A meglévő 85-ös főúttól D-re eső részen végeztek humuszolást, az ún. 2-es körpálya területén és a hozzá kapcsolódó lehajtók, ill. korrekciók nyomvonalában, 2014. május–júniusban.

Külön kiemelendő a terület K-i részén váratlanul előkerült, összesen 20 népvándorlás kori, a langobard népességhez köthető temetkezés. Még a temető feltárása előtt szinte valamennyi sírnál látható volt egy nagyjából kerek alakú rablógödör nyoma, így mindegyik sír rabolt, bolygatott. A rablás következtében több esetben anatómiai rend nélkül, egy kupacba dobálva kerültek elő a csontmaradványok, de néhányban épen maradtak a csontvázak. A sírok viszonylag szabályos rendben, egymástól 1–1,5 m-es távolságban helyezkedtek el. Valamennyi lekerekített sarkú, téglalap alakú; átlagos mélységük 2 m körüli, de volt olyan sírgödör, melynek alja 2,5 m mélyen jelentkezett. A jellegzetes, fatörzsből vájt koporsóiknak csak a lenyomatára bukkantunk, a szerves faanyag a földben nem maradt meg. A sírrablás ellenére több esetben találtunk bepecsételt díszű kerámiát vagy viseleti tárgyat az elhunyt maradványai mellett. Összesen öt gazdagon díszített csontfészűt vehettünk ki a sírokból. Két férfi temetkezésben is találtunk kis bőrből készült erszények maradványait, amelyek többek között csipeszt, fenékövet, tűzcsiholót és kisebb késeket tartalmaztak. A fegyvermelléklet száma viszonylag kevés, négy sírből került elő hosszú lándzsa, ezek közül az egyik a sírgödör oldalába, a fej mellé volt szúrva, ezek mellett rövidebb töröket, ill. késeket találtunk. A sírok feltárását elvégeztük, két feltételezett sírfolt a modern közművek által bolygatott, feltárásuk nem volt kivitelezhető.

A körpálya, illetve attól D-re és Ny-ra lévő nyomvonalszakaszon az objektumok előfordulása csökkent, a jelenségek elsősorban Árpád-kori gödrök, cölöplyukak, kisebb árok voltak. Néhány magányos gödör az őskor idősakára keltezhető.

Régész munkatársak: Ács Csilla, Czigány Dávid, Deák Andrea, Hargitai András, Nagy Andrea, Pesti Krisztina és Tomka Péter. Technikusok: Alács Attila, Dankó Judit, Dinnyés Dóra, Gera Ágnes, Fehér Alíz, Máthé Genovéva, Péter Dávid, Papp Szilveszter, Semperger Zoltán és Szalai Gábor.

CZIGÁNY DÁVID – NAGY ANDREA

195. Kömlő, Szeles tanya (KÖH 86565)

(Heves megye) Ő, Á

A Kömlő község ivóvízjavítása projekt kapcsán 2014. május 6-án régészeti szakfelügyeletet végeztem a lelőhelyen. A hely-

szín a községtől É-i irányban, a Besenyőtelek felé vezető műútól K-re, egy egykori tsz major mellett futó DNy–ÉK-i irányú földút mentén, a Görbe-éri csatorna mellett található. A csatorna túlszélén füves, vizenyős, mély fekvésű terület van, a földút K-i oldalán kelő kukorica, a Ny-i oldalon gabona tábla.

A műútra merőlegesen, ÉK-i irányban ástak árkot, 70 cm szélességben, kb. 110–120 cm mélyen. A terület az előző napokban többször megázott, így az árok sok helyen beomlott. A barna humusz alatt, sárga márgás altalaj jelentkezett. A Görbe-éri csatornához közel az árok oldalában három szabályos, függőleges falú, egyenes aljú beásást figyeltem meg, különböző távolságra kerültek elő egymástól. Betöltésük határozottan elkülönült a környező talajtól. A keskeny árok miatt nem lehetett egyértelműen eldönteni, hogy oszlophelyekről, esetleg kisebb árkokról van-e szó. A kidobott földben egyetlen őskori cseréptöredék került elő. Az árok nyomvonalától ÉNy-ra gabona tábla található, a magas és sűrű vetésben semmilyen megfigyelést nem lehetett végezni. A nyomvonal DK-i oldalán kukoricaföld van, itt még jók voltak a megfigyelési viszonyok. A talaj erősen megázott, a felszínen viszonylag sok újkori törmelék, pala és egyéb került elő. Az újkori töredékeken kívül több csigavonal díszes és díszítetlen Árpád-kori kerámia töredéket, valamint néhány kis méretű őskori kerámia töredéket gyűjtöttünk. Az őskori töredékek mérete miatt nem dönthető el egyértelműen melyik kultúrához tartozhattak.

FARKAS CSILLA

196. Kömörő határa

(Szabolcs–Szatmár–Bereg megye) Ő, B, Ú

A Tisza–Szamos–Túr közti tározók tervezett anyaggyerőit és töltései területén terepbejárásokat végeztünk, Kömörő határában, 2014. március 12-én. Az alábbi lelőhelyeket dokumentáltuk:

Gacsályi-tag (KÖH 89263): A Gacsályi-tagon kanyargó kiszáradt patakmeder által közrezárt terület egyik kiemelkedő részén, jelenlegi vetésben két cserepet és egy paticsot gyűjtöttünk össze. A két, kézzel formált, közepes hidegbarna színű cserép őskori, pontosabb keltezésre nem alkalmasak. A lelőhely nagyjából É–D tájolású, 266 m hosszú, 97 m széles.

Homokszér-dűlő (KÖH 89265): Kömörő D-i felében, a Penyige felé tartó országút Ny-i részén, a Homokszér-dűlőben, D-ről zárt fenyőcsemete kert, Ny-on a már említett kiszáradt patakmederrel határolt területen, egy kiemelkedő dombon nagy mennyiségű, Felsőszőcs-kultúrájú, bronzkori cserepet (néhány újkori is) gyűjtöttünk össze. Több helyen megfigyelt paticsrögös részek objektumok feltárását adták ki. A lelőhely ÉNy–DK irányú, 565 m hosszú, É-i részén 305 m, D-i felében 85 m széles.

KÖRÖSFŐI ZSOLT

197. Kömpöc, RÉ¹³⁷

(Bács-Kiskun megye) Á

A Kiskunfélegyháza kistérség, Kiskunmajsa kistérség és Kistelek kistérség optikai körzethálózat építése II. ütem megnevezésű beruházás előzetes régészeti dokumentációja készítéséhez kapcsolódóan végeztünk terepbejárást a Kecskeméti Katona József Múzeummal együttműködve, 2014. július 21-én.

37 A régészeti érdekű terület a Közhiteles Nyilvántartásban nem került rögzítésre.